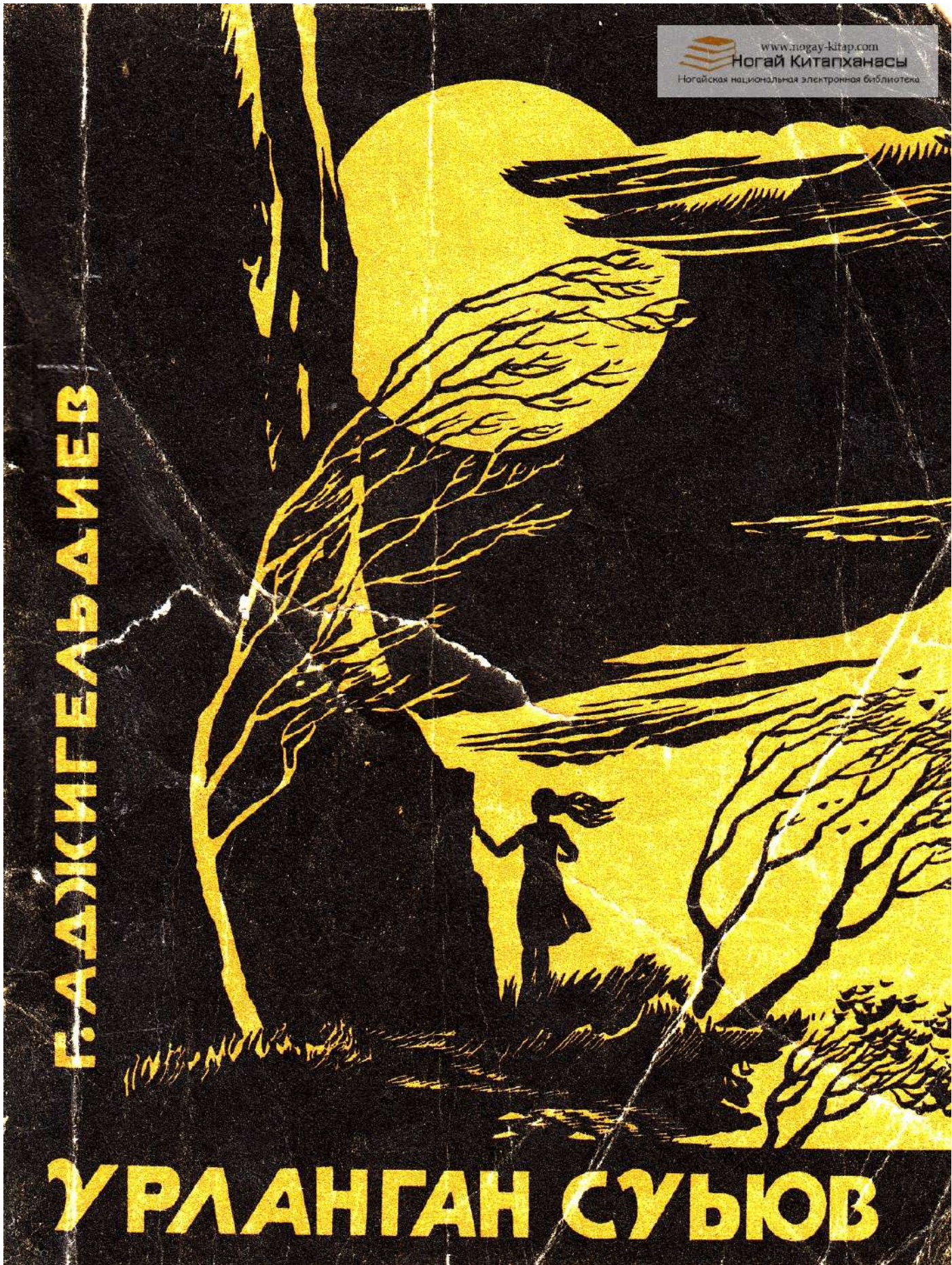

 www.nogay-kitap.com
Ногай Китапханасы
Ногайская национальная электронная библиотека

Г. А. ДЖИГЕЛЬДИЕВ

УРЛАНГАН СУЬЮВ

Handwritten notes in the top left corner, including a signature and some illegible scribbles.

Faint handwritten text in the top right corner, possibly a date or reference number.

ББК 84 Ног
А 29

Аджигельдиев Г.
А 29 Урланган суьюв.—Махачкала.:
Даг. кн. изд-во, 1988—112 с.
Украденная любовь.

Гамзат Аджигельдиевтинъ «Урланган суьюв» деген йыйынтыгына лирика ятлавлары эм поэмасы киргистилген. Автор оззининъ ятлавларында таза суьйим, алаллык, дослык акында суьзреглейди.

Поэмасында болса согыста ян берген йигитинъ алал суьйими, эл алдында оз борышын толтырганы акында хабарлайды.

ББК 84 Ног

А $\frac{4702460000-258}{M 123-88}$ 69—88

© Дагкнигоиздат, 1988 г.

ГАМЗАТТЫНЪ ОБЛИМСИЗ УЯСЫ

Ногай литературасы бийикке коьтерилген, кенъ бутаклы, терен тамырласкан терек болса, халкымыздынъ зейинли язувшылары эм поэтлери соьз оьнери мен, бай ойлары ман сол теректе аьлемет оьрнекли уя оьрип, яркын ызлы асарларын калдырадылар. Гамзат Аджигельдиевтинъ ятлавлары, поэмалары, балладалары, хабарлары, очерклери, макалалары канды исси юздиреди, юрек урувын куьшлендиреди. Онынъ язган затлары ногай литературасында шынты поэзия дуныясынынъ облимсиз уясы болады.

Гамзат Юсуп улы Аджигельдиев 1939 йыл 21 декабрьде Ногай районнынъ Орта-Тобье авылында туган. Ол ата-анасыннан эрте айырылып, оьксиз калган. Онынъ авыр балалык шагы балалар уьйинде, интернатларда оьтти. Гамзат школада окыйтаган йылларында халкымыздынъ авызлама яратувшылыгына оьлшемсиз уьйкен эс берген эм халкымыздынъ аьдетлерин, ырымларын ийги билмеге шалыскан. Сол затты бай тилли, оьткир пикирли «Наьсипли» деген повести аян шайытлайды. Арслан Шабан улынынъ «Кызыл Гуьл мен Карайдар» деген суьйим дестаны оны бек кызыксындырган эм поэмалар язбага канатландырган.

Г. Аджигельдиевтинъ ятлавлары «Шоьллик маягы»

район газетасында, республикадынъ «Дослык» альманахында, ногай язувшыларынынъ ортак йыйынтыкларында баспаланган. Онынъ ятлавларынынъ сыдыраларында етимликтинъ битпес ярасы, балалыктынъ коьз ясынынъ тузы, Тувган Элге, шобьлге оттай исси суьйимлиги, ана суьтиндей таза алаллыгы ашыктан-ашык коьринген.

Ол Терекли-Мектебтинъ орта школасын ян куьезлендирген белгилер мен битирип, 1958 йыл аьскер сыдырасына белин каты бувып кетеди. 1961 йыл Гамзат эл алдында эр борышын сенимли кепте толтырып, ата топырагына кайтады. Аьскер сыдырасындагы йыллар яс поэтке бек пайдалы, емисли оьтти деп айтпага болады, неге десе онынъ ийнедей ушлы каьлемининъ астыннан кишкей тамышы болып ятлавлар шыга берген. Ага тура сол тамышылар толкынласкан тенъизге айланган. Сол йыллардынъ ишинде ол эки йыллык партия школасын уьстинликли кепте кутарган. Гамзат Аджигельдиев ногайлардынъ арасында энъ бириншилерден болып Москвадагы Максим Горький атындагы Литература институтына туьсип, оны кызыл диплом ман битирген.

Поэзия дуньясында тасыган йылгадай боркырап алдыга ымтылув уьшин ол литературада да минсиз язувдынъ янъы йолларын излеген эм ногай поэзиясыннъ акында язган ширик тилли, оьткир соьзли макалаларында ойлары ман боьлискен. яс куьшлерди аяк уьстине салаяк болып, туьз ниети мен куьезли маслагат кенъесин берген.

Солай ок Г. Аджигельдиев ятлавдынъ кеби, келпети.

рифмалары, ритми уьстинде ялыкпай куллык этуьвди эм шақырма маьнели, куьезли сыдыраларды, ой ярлылыкты, бос бос соьзликти таславды, соьз казнасыннъ иеси болып, ятлав язувдынъ янъы йосыгынынъ сыр-сыбырына уьйренуьвди талаплаган. Гамзат Юсуп улынынъ яшав маьнеси халк уьшин оьмир суьруьв эди. Сондай яшавда ол наьсибин коьрген.

Яс поэт ятлавларын кыйыншы халкка анълавлы тил мен язган эм аьдемнинъ юрек сезимлерин энъ юка сезимин сыдырасына уста тоьгип болган, сога коьре де онынъ язган затларын аьр ким юрек телезуьв мен окып, оьзеклерин сувырып сукланганлар. Гуьл оьмириндей кыска оьмиринде Г. Аджигельдиев 1962 йыл Дагыстан китап баспасында «Сокпак» деген ятлавлар йыйынтыгын шыгарган. Солай ок хыйлы ятлавларын, балалар уьшин язган «Бузав эм балшыбынлар», «Аьжейипли кус» деген поэмаларын кол язба кебинде калдырган, келеекте олар поэттинъ сайлам китабине кирип, халк колына туьсеегине уьмитимизди уьзбеймиз.

Гамзат Юсуп улы заманга келисли темалардынъ туьп маьнесин ашпага, шешпеге йигерли каст эткен. Ол сезимнинъ теренлиги мен, акыл оьткирлиги мен, тувра тенълестируьвлер мен, яркын бояклар ман язган затларын йогары калыпка уйыстырган.

1966 йыл «Техника молодёжи» журналдынъ бесинши номеринде Гамзат Аджигельдиевтинъ «Ер» деген поэмасынынъ уьзиги баспаланган.

Онынъ поэзиялык асабалыгы кенъ эм туьрли, гражданлык, патриотлык лирикасы ман бирге пьесалар язган, ама суьйим лирикасы туье оьркешиндей коьринип

айырым орын тутады. Айтпага, эки ятлавдынъ сыды-
раларын ортага салып карайык:

Аыр хатымда-юрегимнинъ кесеги,
Коьргенсинъме ат шабыста атларды,
Мени коьрши этип олар тоьсеги,
Суйимликтинъ аягына тапталдым.

Янъы куьним-яс яра

Еллер, елер, урар эдим мен сизди,
Сизге дайым ашувланып юремен.
Мен оьппеген, аруьв кызды сол юзди
Неге еллер, сизди оьбип коьремен?

Еллер

Коьркем келпетин ятлавдынъ макамы сыдыралары
Гамзаттынъ коьнъил коьмирининъ кызувы ман языл-
ганына шек те йок. Юрек тамырына тиеди, куваныш
пан оқымай болмайсынъ.

Китапке «Урланган суйюв» деген поэма толысынша
кирген. Алдын ол поэмадынъ уьзиги «Таьвесилмес бу-
лак» деген йыйынтыкта баспаланган. Поэмада давдынъ
каилы майданынынъ ялыныннан, куьллесиннен калган
Болаттынъ суйими акында соьз барады.

Гамзат Аджигельдиевтинъ язган затларынынъ сы-
дыралары, шеберлиги мен, сезим оьткирлиги мен, енъ-
гил юмарт елдей эсип, окувшылардынъ тыныклыгын
бузып, уздай ашшы дертлерин таркатып суйикли йы-
равымыздынъ поэзия дуньясынынъ оьлимсиз уясына
аькетер деп ойлаймыз.

Тагир АКМАНБЕТОВ

* * *

О, арамыз ювык дединъ, суйгеним,
Ювык дединъ бир созылган кулаштай.
Суйимликтен тозып кетти юрегим,
Тек юрегим ямаллайды кумаштай.

Шилтер-шилтер суйюв этти юректи,
Суйюв тувыл, елдей болган коьп соьзлер.
Куьшли елде яланъаш болар терек те,
Оны коьрер, коьрип билген сак коьзлер.

Сен коьрмединъ язда менде боранды,
Сен коьрмединъ менде каты аязды,
Тек сен коьрдинъ куьлип мени орамда,
Эш коьрмединъ юректеги маразды.

Кызыл алма, курты барын ким билер,
Сол алмады ашап карап татпаса.

Суыйген юрек ширик болса, ким коьрер,
Сол юректи юрегине тартпаса.

Заман етпей, замансыз мал козламас,
Козлаган сонъ козы болар шатлыгы.
Заман етпей, болатсыз мал бозламас,
Сол бозлавы ювык этер картлыгын.

Заманында емис биткен теректей,
Юрегимди, о суыйимлик, козгалттынъ.
Суыйип кетип, етим этип юректи,
Кеше куьндиз яс актырмай бозлаттынъ.

Сол юректен агып кетсе коьз яслар,
Мен билемен сав дуныяды сув алар,
Сол коьз яска карсы келсе коьп таслар,
Сол тасларга сол коьз яслар ув салар.
О, арамыз ювык дединъ, суыйгеним,
Ювык дединъ бир созылган кулаштай...

КУСЛАР КАЙДАН КЕЛЕСИЗ

Бутаklarын аста-аста коьтерип,
Тереклер де куьн коьзине коьмилди.
Алдындагы болган тасты тоьнътерип,
Йылгага сув шор-шор этип тоьгилди.
Сонъ коьремен куслар ушты йогарда,
Токтамады канатларын талдырып.
Тек йыйылды ойлар мага сога да,
Куслар кетти, мени мунда калдырып.
Сиз келесиз алды беттен—билемен,
Белки, оннан мага кагыт келген ди.
Сен карашы, тап артынънан юремен,
Яде болса оьз куьлкисин бергенди.
Кыс болмайган узакта бир калада,
Сиз коьрдинъиз юрегимнинъ янганын.
Неге сизден мага ойлар калады,
Эш сезбейсиз куьтип коьзим талганын.
Куслар, куслар, айланшынъыз басымда,
Сизге тагы—тагы да бир карайым.
Кайдай ушкын коьргенимди яслыктан
Куслар, сизден-сизден сама сорайым.
Мен билемен: куслар оннан келесиз,
Куслар, оны коьрмедик деп айтпанъыз.
Сиз ушканда мага яра бересиз,
Янъырмасын, кери муннан кайтпанъыз.

АЯК СЕСИ

Сабат ура тык-тык этип янымда,
Тагы бир сес тыкылдайды канымда,
Бу экиси бир-бирине косылып,
Бола тавыс ойнай турган созылып.

Мен эситтим тыкылдайды аягы,
Юрек сондай ура усай баягы,
Эм сеземен сылувымнынъ келуьвин,
Аяк сес пен юрекке шат беруьвин.

Аяк сес пен юрек сеси тенъленди,
Эм канына тап дармандай тенъ энди,
Юрек урса туьсе-туьсе эсима,
Тынълап талман сондай аьруьв сесине.

Юек юрегим ол коьзинде ютылды,
Шыгып болмай оьмирликке тутылды,
Онынъ коьзи тек коьзимде яйнайды,
Қирпик яппак туьн ортада коймайды.

КУНДЫЗДАН ШЕШЕК АРТЫҚ...

Ай тувганда, куьн тувса экен деймен мен,
Куьн тувганда ярык бол деп тилеймен.
Сол ярыктан керек затты коьрмеймен,
Қайдай аьруьв тик тийгенин билмеймен.
Сизинъ бавдан щещек уьздим куьндиз деп,
Кундызымды тускыл коьрдим кеше мен.
Гуьл шешекке тиклеп карап юлдыз деп,
Юрегимди тамырыннан шешемен.
Шешек тувраюлдыз болса кыйын бек,
Уша тувра озып кете сеннен тек.
Токтатувга йолын тувра тавып бил,
Юректеги бар ойынъды шешсин тил.
Доьрт йыл алдын бир япырак мен уьздим,
Япырагым яс экенин мен сездим.
Ушынында мен де эдим сондай яс,
Керек соьзди туьз айтпады яста бас.
Япырагым тез саргайды куьн тийип,
Тамыр атты каранъада ак кийип.
Баска ерде шешек атты буьрленип,
Тек сол заман ойлар келди туьрленип.
Қайтып битсе сол шешегим йолыма,
Ыслар эдим йибермеске колыма.
Буьрленсин деп дайым меним янымда,
Яшасын деп дайым меним канымда.

КОЪРГИМ КЕЛМЕЙ—СУЪЕМЕН!

Кайнатасынъ сага коъзим салганда,
Эсириктей кускым меним келеди.
Иркилемен озып абыт алганда,
Юрегиме коъзинъ ушкын береди.

Тас болгайсынъ. Коъринмеши коъзиме,
Сени коърсем сав каркырам калтырай.
Неге буьгуьн сен илиндинъ коъзиме,
Туьн ортада тыныс тегис алдырмай.

Коъргим сени эш келмейди бу куьнде,
Неге десе эш бир отсыз янаман.
Сени коърсем каты уйкымда мен туьнде,
Таза терлеп сувга батып каламан.

Мен суъемен коъз алдымнан оьткенинъ,
Тек сен баа баъри дунья байлыктан.
Эртен турып сен касымнан кеткенинъ
Тар этеди олтырмага яйлыкты.

КОЪН КОЪЗИН ЮТУВ

Олтырар эдим халктай болып парахат,
Тек юрегим кайнап бисе усайды.
Аьр куьн сайын сага яздым сылув хат,
Тек тоьгерек неге булыт курсайды.
Неге буьгуьн толкынласа канларым,
Тап казанда кайнагандай юрегим.
Мага берсе тегин дунья малларын,
Мен тапнаспан оннан пайда керегин.
Мине келди буьгуьн меним эсеме,
Туьн уйкымды неге беске боьлгеним.
Мен анъладым сен энъгенинъ туьсеме,
Коъз алдымда дайым сени коьргеним.
Мен ютканман дунья коьп куьн коъзин,
Оннан да коьп сылув кызлар суьювин.
Анъламадым коъз яс тоьккен мен соьзин,
Эш сезбедим туьнде олар куьювин.
Тек сеземен буьгуьн оьзим янаман,
Юткан куьнлер юрек этим кувьрта.
Олтырганда арыгандай таламан,
Ойларымды коьк пен ерге ювьрта.
Коьп куьн ютув—коьп кыз билуьв кыйынлы,
Тек керегин бир де ойлап тапнасынъ.
Бар юрегинъ билмес ойлар йыйыклы,
Туьн ортада оннан коъзинъ япнасынъ.

* * *

Кеше ятсам юрек этим сызлайды,
Ялгызлыкта сени эске алганда.
Мага коьре савлай каным бузлайды,
Сен хатынъ ман ас та ишпей токлыкта.

Тек не пайда биз эки савысканмыз
Бир-бириннен дайым турган алыста.
Тек хат мынан биз неге кавысканмыз,
Арамызда кайдай коьл бар камыстан.

Бирше болсак йырлар эдим дайым да,
Халк эситер, аваз яйып авлакта.
Ялгыз юрсе курып кала яйында
Буьлк-буьлк этип юрек урган булакта.

Биз косылсак болар эдик тенъиздей,
Сувы турган дайымда да коьпирип.
Шатлык бизди эш тасламас эгиздей,
Алдымызда турса аяз оькирип.

Не боламыз йылгадагы ягадай,
Косылайык сув ман йылга оьбисип.
Не турасынъ сен алыста агадай,
Биз куьлейик кеш арада коьрисип.

* * *

Озып кеткен яслыгындай картларга
Мен келермен сен олтырсанъ ойланып.
Кийиминъе ябысаган карларга
Кыс куьнинде мен келермен айланып.

Яй келгенде мен келермен янынъа,
Толкынласып толкын сув ман тенъ болып.
Толкын косып мен кирермен канынъа,
Сен коьрерсинъ кантамырынъ кенъ болып.

Яз айында айланарман терекке,
Исси куьнде сага салкын салмага.
Куьн авганда, сен кетерсинъ эрекке,
Мен керекпен тагы ялгыз калмага.

Тек билемен куьзде ерге туьсермен,
Япырак эдим. Язда мени коьрмединъ.
Куьз кетеди. Кыста тагы уьсирмен,
Неге десе коьрип йылув бермединъ.

Ай да оьтер, йыл да оьтер, тагы да,
Солай кетер ясылланган яслыгым.

. . . . .
. . . . .

Кешелерде терезенъе карасам—
Ламлап янган шыраklarынъ турады.
Не ярык?—деп оъз-оъзимнен сорасам,
Коъкирегим бузып юрек урады.

Отты коърсем ушкын туъсе эсиме,
Сен соьндирмей салып кеткен юрекке.
Тек йок йырынъ косылмага сесиме,
Каранъада уьлеткидей эректе.

Мине оьттим биз орнаткан теректен,
Япырагы бир-бири мен соьйлесе.
Ютылмаган, созшы колынъ керекте,
Ярык кеше бизим суьйим оьлмесе.

Терезеде коърдим отлар тымдылар,
Орамларда ялгыз юрген мен эдим.
Шатлансын деп юлдызлар да тувдылар,
Тек бу кеше юрек ушкын соьнеди.

Язда кеттинъ капыды да сен яппай,
Олтырганда салкын мага келсин деп.
Кеттинъ, кеттинъ ошакка да от якпай,
Оты соьнип халклар мага куьлсин деп.

Тек кыста да эсик явып болмадым,
Кайтып сени келер деген уьмит пен.
Суьвретинъе карап коьзим талмады,
Уйкламадым туьнде сени куьтип мен.

Сол куьннен сонъ ошакта от коьрмедим—
Мен йылындым сенимлик пен юректе.
Сенинъ кайтып келмеегинъ билмедим,
Суьйимликти тутандырып эректе.

Койшы болып куйы деген коьп каздым,
 Сувык сувын шыгардырып атылып.
 Куйылардан тайдай шыктым мен каргып,
 Бирисинде мен калмадым батылып.

Тек орамда наьзик бойынъ мен коьрдим,
 Мен эситтим сазлап шыккан соьзинъди.
 Тыньлайым деп сонда тыныс мен боьлдим
 Эш айырмай карап калдым коьзимди.

Коьзинъ сенинъ теренъ экен айлак та,
 Мен туьбине онынъ бирден атылдым.
 Куйылардан шыгып болсам яйлакта,
 Буьгуьн неге коьзинъде мен батылдым?!

ТЕК ЭКИ СОЬЗ БИР ЮРЕККЕ СЫЯРМА?!

О. Л.

Конак болып мен келгенде касынъа,
 Куьлип меним колым алдынъ янымда.
 Канатлатып, шат ой салдынъ басыма,
 Янъы йылув болып турдынъ канымда.

Эринлеринъ гуьл шешектей кызарып,
 Калды эсте сонда мени оьпкенинъ.
 Кери калып, шырайынъды бозартып,
 Эсинъдеме, суьйим соьзлер тоьккенинъ?

Сонъ йолыктык, сондай кешки заманда,
 Сизинъ уйге конакка мен келгенде,
 Мен кайнадым, тап болгандай казанда,
 Юрегиме соьзинъ ушкын бергенде.

Баслап оьптинъ онъ бетимнен сен меним,
 Тек неге сен сол бетинъ мен сонъ урдынъ?
 Яным суьйип таптым деген сен тенъим,
 Неге аьли юрегимди кувырдынъ?!

Мен билемен аьдемде бар эки коьз—
 Экеви де бирдей этип коьрмеге.
 Бир юрегинъ — ама онда эки соьз,
 Куьлкилиге кара булыт бермеге.

Эсинъдеме, биз йолыккан кешелер,
Йогардагы айдынъ бизге куьлгени?
Наьсипли деп бизге айткан нешевлер,
Юлдыз бизге яйнап ярык бергени?

Эсинъдеме, эстен тайган заманынъ,
Биз экевмиз ялгыз уйде калганда,
Тактаметте тап куршактай болганынъ,
Суьйимликке сенинъ колынъ алганда?

Тек буьгуьнде бир косылып болмадык,
Арамызда тенъиз бизим кайнаган.
Косылмага излеп кайык алмадык,
Куьн тувганда бизге куьлип яйнаган.

Тек дайымда бирше бизим юреклер,
Энъ биринши суьйим деген сезгенмиз.
Тек яслыкта биз олтырган тереклер
Япырагы саргайганда безгенмиз.

Эсимде ди аьр куьн келип какпага
Ашык турган терезенънен мен сага.
Тыныш эди сени излеп таппага,
Терезеден сес бергенсинъ сен мага.

Буьгуьн келип, сени бир де коьрмедим,
Терезенъди такта неге бийлеген?
Уйкларсынъма сен парахат билмедим,
Тек бу кеше сага коьзим тиймеген.

Перделерди той уйде де коьрмеймен,
Терезенъде агаш капкаш коьремен.
Ондай затты ким шыгарган, билмеймен,
Явап таппай мен ойланып юремен.

ЭСИНЪДЕМЕ

Эсинъдеме, биз йолыккан кешелер,
Йогардагы айдынъ бизге куьлгени?
Наьсипли деп бизге айткан нешевлер,
Юлдыз бизге яйнап ярык бергени?

Эсинъдеме, эстен тайган заманынъ,
Биз экевмиз ялгыз уйде калганда,
Тактаметте тап куршактай болганынъ,
Суьйимликке сенинъ колынъ алганда?

Тек буьгуьнде бир косылып болмадык,
Арамызда тенъиз бизим кайнаган.
Косылмага излеп кайык алмадык,
Куьн тувганда бизге куьлип яйнаган.

Тек дайымда бирше бизим юреклер,
Энъ биринши суьйим деген сезгенмиз.
Тек яслыкта биз олтырган тереклер
Япырагы саргайганда безгенмиз.

* * *

Эсимде ди аьр куьн келип какпага
Ашык турган терезенънен мен сага.
Тыныш эди сени излеп таппага,
Терезеден сес бергенсинъ сен мага.

Буьгуьн келип, сени бир де коьрмедим,
Терезенъди такта неге бийлеген?
Уйкларсынъма сен парахат билмедим,
Тек бу кеше сага коьзим тиймеген.

Перделерди той уйде де коьрмеймен,
Терезенъде агаш капкаш коьремен.
Ондай затты ким шыгарган, билмеймен,
Явап таппай мен ойланып юремен.

* * *

Суыймликти от деп айтып эситтим—
Бузлы сувды кыс куьнинде ягар деп.
Суыймликти йылга деп те эс эттим—
Кумлы ерде эш иркилмей агар деп.

Олай болса — суыйгенлерди коьп коьрдим
Неге олар соьйтип сувук турдылар?!
Кумлар тувыл — кыйынлыклар келгенде —
Неге олар йолын артка бурдылар?!

* * *

Куьнлеримнинь меним эски «шоьллиги»,
Юрегиме салкын булыт каплады.
Дуныядынь тардай болды кенълиги,
Сен йок ерде ойлар мени таптады.

Ислегенде таьмекимнинь туьтини
Болып меним сен келесинь коьзиме.
Тек пайдасыз кешелерде куьтуьвим,
Атынь сенинь карыстырып соьзиме.

Бир-бирлерде кулакларым сезеди
Йырларымда ер бийлеген сазынъды.
Ямгыр коьрип бар ойымды уьзеди—
Ювып алып сенинь дайым ызынъды.

КЕЛДИ, КУЪЛДИ, ОТ ЯКТЫ

Билет ушин тизилгенмиз баъримиз,
Акша санап аьзирлендик аьримиз.
Тек карайман—туры бир кыз эректе,
Ога карап салкын берди терек те.

Мен шакырдым:—Кел, алдыма туршы,—деп
— Мага карап, сен коьзинъди буршы—деп.
Ама ол кыз мени неге коьрмеди?
Мен куьлгенде, куьлип явап бермеди.

Ол артымнан келип меним ер алды,
Юрегиме янган ушкын—от салды.
Бурылмага болалмайман уялып,
Тек карайман коьрейим деп, кыялап.

Мен карасам, кызарганга усайды,
Тобгерегим тизилген халк курсайды.
Билет алып, шыгып оны куьтемен,
Ол сезсин деп, мен яныннан оьтемен.

Озып кетти ол янымнан йол алып,
Мен де юрдим киселерге кол салып,
Келди, куьлди, от тутанды юректе,
Тек не пайда — онынъ оьзи эректе.

ЭСИРТЕСИНЪ СЕН МЕНИ

Кеше демей, куьндиз демей ишсем де,
Эсирувди эш бир заман коьрмедим.
Аракыдан болган коьлге туьссем де,
Халк коьзинде мен яйкалып юрмедим.

Суьйим деген тек мен иштим ажеп зат,
Сылув юзинъ коьргенде ок эсирдим.
Сага меним тек яшавым аманат,
Соьнмес ушкын юрегиме туьсирдинъ.

Эсиремен сени оьпкен заманда,
Мамыктан ак сенинъ этинъ карасам.
Сен ятканда кеше меним янымда,
Еннет дермен тенълер меннен сораса.

Танъ коразда калган эрин ябысып,
Тап юреклер бир бири мен оьбисти.
Сол заманда бизим канлар карысып,
Дайым яшав биршелиги коьристи.

Эх! аракы! Сени ишип эсирмен,
Тек сылувым эсиртесинъ дайым да.
Эстен сени не ерде де туьсирмен,
Сенсиз мага кыстай бола яйым да.

РЮМКА

Шатлы байрам.
Рюмкалар коьпиреди колларда.
Туршы айран.
Шагыр ишпес авылдасым моллада.
Куьлки коьзде.
Куьлмей эш те куьезли куьн болмассынъ.
Оьткир соьзде
Тень арада эситпей сен калмассынъ.
Туьсти эске
Коьзим меним рюмкага тийгенде.
Бар бир сеске
Мен бурылдым излегендей суьйгенди.
Коьрсем тура
Бир рюмка белин тартып бувгандай.
Мага тувра
Ол коьринди шатлыгымды кувгандай.
Билдим сонда
Ян суьйгеним рюмкадай бели мен.
Тонъдым тонда
Юрегиме буз салгандай тили мен.
Йок янымда
Тень арада байрамлы куьн суьйгеним.
Сез канында
Суьйген юрек ялгыз нешик куьйгенин.

САГА

Ф. М. К.

Язганынъа язып явап берсем де,
Мен билемен анълатпадым керекти.
Азганынъды сендей азып коьрсем де,
Курып калдым япыраксыз теректей.
Яшавыма ялын болып сен кирдинъ,
Отка яктынъ коькиректе юректи.
Мага коьре янымда да сен юрдинъ,
Тек болса да калдынъ меннен эректе.
Сени коьрсем каранъа туьн—ай эди,
Айга булыт—ялгызлыкта куьювим.
Сенсиз юрек эркин юрген тай эди,
Яс юрекке тысав болды суьювинъ.
Уьзип, уьзип соьзлеринъди саласынъ
Сагынганда мага язган хатынъа.
Юрегимди соьздей уьзип аласынъ,
Ойыншыктай сен карайсынъ атыма.
Мендей болып оьзинъ суьйим карасанъ,
Ютыларсынъ теренъ сувдай суьювде.
Мендей болып оьз атынъды сорасанъ,
Атынъ сенинъ янып калар куьювде.
Мендей болып суьйип билсенъ оьзинъди,
Туьн ортада коьзлеринъди яппассынъ.
Мендей этип таьтли айтсанъ соьзинъди,
Душпанга да ашувлы соьз таппассынъ.

Карандаштынъ тийип меним колыма,
 Соны мынан салам язып мен бердим.
 Тек сен мени булыт коьрип йолынъда,
 Кырга шыгып кыймасынъ ман сен юрдинъ.

Бир заманда суьйип эдинъ сен мени,
 Энди болса сол суьювинъ сувыпты.
 Наьсип уьшин тувган десем мен сени,
 Сеннен алдын оьктемлигинъ тувыпты.

СОРАВГА ЯВАП

Кеш аьсерде эрислести эки дос,
 Тек бир явап изледилер соьзине.
 Ярык болып саьвле сама сен, куьн, кос,
 Ол болмаса туман туьсер юзине.
 — Ер юзинде барма, досым, суьйимлик? —
 Деди мага кеш мезгилде соьз берип.
 Йок! — деп, Бар! — деп биз эристик, соьйледик,
 Ол карады мага коьзин коьтерип.
 Сонда оны ойлары ман калдырып,
 Бар ойымды досыма мен билдирдим.
 Соравына сорав салып, талдырдым.
 Мине ога сол заманда не дедим:
 Йок суьйимлик. Ынангайсынъ сен мага,
 Бар дейсинъме? Йок деп сага айтаман.
 Суье болсанъ, суьйме деймен мен сага,
 Тек ойыма оьзим сенип кайтаман.
 «Суьйим» дейди — язда биткен яс оьлен,
 Куьз келгенде оьлең неге куьеди?
 Суьйимликти куьндей этип коьп коьрген —
 Тек куьнге де кара булыт тиеди.
 Суьйимликти — шешекей деп айттылар,
 Тек шешекей яз келгенде оьседи.
 Шешекейди яслар таптап кайттылар,
 Шешек оьлди. Суьйимди ким сезеди?
 Суьйимликти каты агын деп билемен,

Кыс куьнинде ол да бузга айланды.
Суьйимликтн яслык деп те коьремен,
Тек картларды коьрип те мен ойландым.
Суьйимликтн куслар дейди ушаган,
Тек кусларды коьп аньшылар урады.
Суьйимликтн ай дей ярык шашаган,
Бир-бирлерде ай да тувмай калады.
— Барма, досым, суьйимлик ер юзинде,
Не мен оны, айтшы мага, тенълейим.
Мен тынълайман, айтшы мага, соьзинъди,
Суьйимликтнъ бар экенин билейим.
Айтпайсынъма? Мен айтайым, сен тынъла:
— Суьйимликтн эш бир зат пан тенълеме,
Суье болсанъ суьйгенинъди сен анъла,
«Мактанаган», «коркынышлы» ол деме.
Халк авызы кенъ экенин билсенъе,
Элли метр кумаш ога етпейди,
Аькис соьздинъ каты увын коьрсенъе,
Оннан яра бир дарман ман кетпейди.
Суье болсанъ сорав явап юректен,
Баьриннен де дурыс явап онда бар,
Суьймей болсанъ, тур суьйгеннен эректе,
Суьйгенлерге суьйим йолын этпе тар.

* * *

Язайыма ятлавларды янъыдан,
Яз бастагы янъы тувган оьлендей?
Тек коркаман редакторлар капыдан
Кетши деек кагытларды коьргенде.
Кояйыма таслап язган затларды
Оты соьнип, сувып калган куьллердей?
Мактайыма коьрмей турып мактавды,
Кешелерди ярыклатып куьнлердей?
Язайыма авыр аяк хатынды
Ятлавыма баьтир этип киргистип,
Анам, йырга салайыма атынъды,
Ай касында юлдызлардай юргистип?
Тек сонда да коьрмес оны «сокырлар»,
Коьргенлер де коьрмегендей болаяк.
Тагы меним коьз алдымда шуқырлар
Этимдеги яралардай калаяк.
Язайыма суьйген кыздынъ акыннан?
Суьймегенлер оны да тек анъламас.
Сорайыма авырувым хатыннан?
Аврымаса ол да мени тынъламас.
Тарс юмайым коьрмес ушин коьзимди,
Тек яшавды туьнде туьстей коьремен.
Бермеймен деп ясырсам да соьзимди,
Оьз йырымды оьзим билмей беремен.
Салайыма коргайланган куьлледн

Соьндирмеге юрегимнинъ яллавын?
Мен коркаман аьдемлер де куьлер деп,
Камырыма келип меним ятлавым.
Яшав деген тап согандай кырк тонлы,
Тонын шешип коьруьв оны бек кыйын.
Олтыраман бир-бирлерде бозарып,
Юрегиме терень ойды мен куйып.

КАВКАЗ ТАВДЫНЪ АВАСЫ МАН ЭСИРДИМ

Мен коьрмедим ювык келип касына,
Басы ак шаш уьйкен Кавказ тавларын.
Алдын онынъ мен минмедим басына,
Тоббесиннен тенъ коьрмеге бавларын.
Мине буьгуьн канат кагып—кусланып,
Мен тураман тувра сенинъ тоьсинъде.
Тек бир затка аьжейипли ысланып,
Йыйылганым калган болар эсимде.
Сонъ турганда, яйкаламан юргенде,
Юрегим тек талпынады тагы да.
Мен эсирдим Кавказ ава коьргенде,
Эм оралдым бал ийисли агында.
Тап тоьсинънен куьнге колым еткендей,
Карсы келдим Кавказ ава байлыкка,
Россияды доьрт айланып оьткендей,
Коьзди салдым кенъ тураган яйлакка.
Тек алыста болганда да бу куьнде,
Турганымды мен мутпайман тоьсинъде.
Таьтли ава берип мага сен туьнде,
Эсирткенинъ калды меним эсимде.

ИЗЛЕЙМЕН СЕНИ

Қара ерге оьленлерден тамырдай
Кирип сени суьйген, ярым, излеймен.
Сени коьрип коьктен явган ямгырдай,
Булытлардынъ арасыннан коьзлеймен.
Сен кайдасынъ? Кайдасынъ сен, сылув кыз?
Кус канаттай созшы мага колынъды.
Юрегиме салмашы сен, салма туз,
Узак этпе ялгыз юрген йолымды.
Эки булыт бир-бири мен урынса,
Ясыногы сен болар деп карайман.
Сени оннан таппай, сылув, бурылсам,
Юрегимнен: Ол кайда? деп, сорайман.
Келши, келши шешекейли яз болып,
Келши мага кыс куьнинде аяздай.
Келши мага кобызымнан саз болып,
Келме мага кыйын берген мараздай.
Келши, келши куьлеткидей яныма,
Келейим деп, келмей эрек токтама.
Келши, кирши, сен кир меним каныма,
Ыразыман сен салаяк ноктага.
Сен кайдасынъ? Суьеек кыз кайдасынъ?
Эки коьздей бир косылып болмаймыз.
Булыт болып озып кеттинъ яйда сен,
Тек ямгырын бир де коьре алмаймыз.
Таппай сени тыныш урмас юрегим,

Ол болаяк баткып шыккан булактай.
Эки коьздей, бир юрекей керегим,
Сен керексинъ эсигеген кулактай.
Қара ерге оьленлерден тамырдай
Кирип сени, суьйген ярым, излеймен.
Сени коьрип коьктен явган ямгырдай
Булытлардынъ арасыннан коьзлеймен.

ҚЫСКА ЙОЛ

Эсимде ди Уыйкен—Халктан кайтканда
Тар автобус кенъдей болып коьринди.
«Йылысшыньыз»,—деп, тек бир соьз айтканда,
Бир явабым меним доьртке боьлинди.

Олтырдынъ сен сонда меним янымда,
Тек бурылып бир де карап болмадым.
Янъы толкын келди меним каныма,
Тек мен сеннен эш бир явап алмадым.

Автобуста олтырганлар алгасап
«Не узак ты,—дейди,—бизим йолымыз».
Ким айтканын коьрейим деп карасам,
Оьз-оьзиннен тийип кетти колымыз.

Сен колынъды йыйнамадынъ, алмадынъ,
Мен де колды ойламадым алмага.
Мен туьскенде, тек сен туьсип калмадынъ,
Ох, кенъ орам, сенсиз кайдай тар мага.

Мен билмедим сенинъ сонда атынъды,
Сен де мени танымайсынъ, билемен.
Эки коьзим сонда калды артымда,
Бурылганда тек сол йолды коьремен.

Уыйкен—Халктан бу калага еткенше,
Неге булай кыска этип йол салган.
Бир авылдан, бир каладан оьткенше,
Яшавымды энъ аявлы зат алган.

Мутар эдим мутпага куьш бар болса,
(Куьрескенде коьпти йыккан увыл ман).
Тек сондай йол баска ерде бар болса,
Қыска йолга эш разы да тувылман.

Бу авылга келмегенмен мен алдын,
 Орамында юрмегенмен, билемен.
 Тек досыма келмеге деп йол салдым,
 Бу авылдынъ коьп ясларын коьремен.
 Баьпийлерди кайык этип коьтерип,
 Коьпиршикли сувлар алып кетеди.
 Агынына карсы тасты авдарып,
 Онъ бетиннен таныс йылга оьтеди.
 Мине коьрдим ак явлыгы агарып,
 Сув ягага келди авыл сылувы.
 Карсыласты бети куьн мен кызарып,
 Коьзлериннен келди мага йылувы.
 Эки коьзи — эки коьгем — коьгерген,
 Эки коьзи — теренъ туьпсиз йылгадай.
 Эки бети ак — кызылды тенъ боьлген,
 Эки бети кына якты мага да.
 Ногай кызы! Кайдан сени мен коьрдим,
 Туьн уйкымды туьнде доьртке боьлдирип.
 Бу авылга бир де келмей мен келдим,
 Ногай кызын мага карап куьлдирип.
 Шелеклерин аккан сув ман толтырып,
 Тек ол озды беки салып юрекке.
 Тек мен калдым бу еримде олтырып,
 Коьзди салдым ялгыз биткен терекке.
 Тек ол кетти, кетти, кетти карамай,

Кетти сувдан алтын урлап кашкандай.
 Кетти, кетти атымды да сорамай,
 Исси бетке сувык сувын шашкандай.
 Оьз шоьлиме кайтып келген куьнимде,
 Мен талпындым сол авылга келмеге.
 Кырга шыктым халк уйклаган туьнде де,
 Уйкым меним кайда экен билмеге?!
 Коьз алдыма келди меним сол йылга,
 Ак шелек ап-ак кызды коьремен.
 Сонда сездим атылганым куйыга,
 Ятпага деп кери карап юремен.
 Ойым меним сол авылга тез кетти,
 Сол заманда болган исти анъладым:
 Ак шелекке куйган сув ман бир этип,
 Ногай кызы юрегимди урлады.

ЯВАПСЫЗ СОРАВЛАР

1

Суьемен деп айткан мынан не пайда,
Эки юрек бир косылып урмаса.
Сагындым деп айткан соьзинь тек кайда?
Куьнде келип мени коьре турмасань.

2

Сенемен деп, ынанмайман, айтсань да,
Баскаларман соьйлегенде куьллейсинь.
Истен шыгып тувра уьйге кайтсам да,
Кеш калдынь деп, сен шекленип соьйлейсинь.

3

Билимли деп сени санап болмайман,
Билимлилер керек баьрин коьрмеге.
Куьлип карап, куьлип явап алмайман,
Суьймей карар, суьйгенинъди билмеген.

4

Окып-язып уьйрендим деп соьйлеме
Керек хатты язбага сен алмайсынь.

Уьшини мен язып болсань, коьрейим,
Неге мага сен хат язып салмайсынь.

5

Мага коьре, уькласань да коьзинъди,
Ябылма деп дайым озинь кыстадынь.
Коьзди кысып сага айтсам соьзимди,
Сен коьзинъди бир де мага кыспадынь.

6

Кешелерде сени излеп келсем де,
Келгенимди бир де меним коьрмейсинь.
Суьйгенимди меним, сылув, билсень де,
Мендей болып неге излеп юрмейсинь.

7

Коьп шешекей коьрип ялгыз озькенде,
Нешик олар озьседилер сорайык.
Эм косылып шешекейди коьргенде,
Шешекейдей бир косылып карайык.

8

Алма терек — терегинде алмасы,
Нешик олар озьседилер ойлайык.
Бир теректе биткен заттай янасып,
Сен алмасы, мен япырагы болайык.

Кызыл каны — кызыл оттай коьринди.
Шешекей де сылувлыгын йояды,
Оны коьрип яз шатлыгы боьлинди.
Экев эди — тек биревин ер алды,
Бири кетти авыр кагып канатын.
Кеткени де , кеткенин де ой салды—
Ерге октай ол да кетти кан атып.
Мага коьре ол турна да жаралы,
Яралыгын сезермекен ол турна,
Мага коьре яра тувыл, ялгызлык,
Келер ога юрек этин бек тырнап.
Куьнде ушкан. Канат каккан ава да,
Буьгуьн ога кепин берген камыр ды.
Мага коьре ялгыз турна авады—
Ярасыннан ялгызлыгы авыр ды.
Аьдем болсын, айван болсын, кус болсын—
Ялгыз яшав оларга да не керек?!
Ярык болсын — саьвле берген куьн болсын—
Ялгызлыкта караньа ды тоьгерек.
Куьлле. Куьлле. Бердинь ажал, сен бердинь—
Янды алдынь. Яра салып ян алдынь,
Юректеги яраларды коьтердинь—
Ялгызларга кайгы булыт сен салдынь.

ЕЛ Л Е Р

Еллер, еллер, урар эдим мен сизди,
Сизге дайым ашувланып юремен.
Мен оьппеген, аьруьв кызда сол юзди,
Неге, еллер, сизди оьбип коьремен?
Мен коьремен еллер келди елпилдеп,
Эзуьвлерин коьйлегиньнинь аштылар.
Елге карсы сен барасынь куьлпилдеп,
Еллер сенинь шашларыньды шаштылар.
Сен колыньды тийдирмединь шашыньа,
Мен оьзим де шалыспадым тиймеге.
Еллер колын созды сенинь басыньа,
Шашларыньды тарамга, уьймеге.
Сонь ол еллер алды сени койнына,
Сен де колды кень яасынь еллерге.
Мени еллер бугындырды мойнымнан,
Елдинь колы ювырган ток теллерде.
Мен билемен, еллер сени суьймеек,
Сен еллерге ойнамага ойыншык.
Мен билемен, колым сага тиймеек,
Эш мутпастай болсам сага мен ашык.
Неге десе шыга алсам йолыньа,
Коьринерсинь колым етпес ай болып.
Тек тилеймен кисен алшы колыньа,
Сен кисенле. Мен келейим тай болып.

Еллер, еллер, урара эдим мен сизди,
Сизге дайым ашувланып юремен.
Мен оьппеген, аьруьв кызда сол юзди,
Неге, еллер, сизди оьбип коьремен?!

БЕР КОЛЫНЪДЫ

«Джим, бер наьсипке колынъды»

Сергей Есенин...

Ийтим, меним, берши мага колынъды,
Келши бермен, сен олтыршы яныма.
Сен билесинъ меним яшав йолымды,
Сал басынъды, сыйлы Ийтим, саныма.
Биз санадык яшавдагы куьнлерди,
О, куьнлерден коьрген затлар коьп эди.
Биз коьргенмиз сувык деген туьнлерди,
Сол сувыкка ябув болган кськ эди.
Ийтим меним, сен шыгарма тилинъди,
Сен актырма, силекейди актырма.
Оны коьрсем мен коьтермен белимди,
Йолыктырма озып кеткен бактым ман.
О, сен, бактым, куьшли елге айланып,
Кавмак этип мени алып тасладынъ.
Ялккан куьнде, бактым, оьзинъ ойланып,
Ойыншыктай мени коьрип басладынъ.
Сонъ сен, бакты, курттай мени кемирдинъ,
Сонъ ийнедей юрегиме шаншылдынъ.
Сонъ сен болдынъ отка салган темирдей,
Сол темирден яраларым ашылды.
Сонъ сен, бактым, келдинъ меним касыма,
Келип-келмей яслыгымды урладынъ.
Етим деген соьзди бердинъ басыма,
О, сен, бактым, яшавымды урладынъ.

Ийтим меним, мени тынълап боласынъ,
Ялгыз уйде йолдас болдынъ керекте.
Мен ишемен, тек сен ишпей каласынъ,
Ийтим неге сен ишкиден эректе?
Ийтим меним, мени ше сен суьесинъ,
Сен суьесинъ аьр куьн сага ас берсем.
Ийтим меним, сен касынъды туьесинъ,
Сага карап мен колымды коьтерсем.
Ийтим меним, аш койсам да эслемей,
Тап аьдемдей мени суьйип карашы.
Ийтим меним, буьгуьн мени бетлемей,
Яшавымнынъ яраларын сорашы.
Сен сорасанъ, мен айтарман ясырмай,
Кайдай кыздынъ аты калган соьзимде.
Ийтим меним, йылгада сув тасырма,
Толкынлары тувламаса озинде.
Ийтим меним, юрек урып турмаса,
Яс этте де йылув деген каларма?!
Ийтим меним, адасканда бурмаса,
Оьзи тавып тувра йолын аларма?!
Ийтим меним, бек яхшысынъ билемен,
Тек сен, Ийтим, ур мени мен аякты.
Мен ишемен, сени ишпей коьремен,
Сыйлы Ийтим, сен онълайсынъ таякты.
Ийтим меним, берши мага колынъды,
Келши бермен, сен олтыршы яныма.
Сен билесинъ меним яшав йолымды,
Сал басынъды, сыйлы Ийтим, саныма.

АК ШАЛЛЫ, КАРА ШАЛЛЫ

Ак шаллы, кара шаллы
Суьйген ярым.
Эки коьзинъ от пан янлы,
Онда яндым.
Ак шаллы, кара шаллы,
Коьгем коьзли.
Эл арада бек мактавлы,
Суьйим соьзли.
Ак шаллы, кара шаллы,
Шалда оьрнек.
Шалды тувыл, меним ойым —
Сени коьрмек.
Ак шаллы, кара шаллы,
Мени коьрши.
Коьргенде ок куьлип карап
Суьйим берши.
Ак шаллы, кара шаллы,
Кос болайык.
Яс яшавды бирге косып,
Дос болайык.
Ак шаллы, кара шаллы,
Сен ярымсынъ.
Сен йок ерде, мен де йокпан,
Сен янымсынъ.

Кус зарнайды,
 Ол йырлайды,
 Йыры ушты йогарда.
 Мен тынълайман,
 Йыр тынълайман,
 Явап бермей ога да.
 Явап берсем,
 Оны коьрсем,
 Сен туьсерсинъ эсеме.
 Мен йырлайман,
 Сен тынъларсынъ,
 Тек келмессинъ сесиме.
 Кус зарнаса,
 Эм йырласа,
 Онынъ йыры ок болар.
 Явап берсем,
 Сен коьрмесенъ,
 Коьрмегининъ от болар.
 Йыр да кетер,
 Ерге етер,
 Суьйимлиги оьлди деп.
 Ол айтар.

Хат алдым деп сен ойладынь,
 Тек оьзинъди алдадынъ.
 Сув сай деп сен бойладынь,
 Суьювимде ялдадынъ.
 Толкын эди яс юрегим,
 Толкын сенинъ шашынъ да.
 Сен билмединъ не керегин,
 Мен турганда касынъда.
 Яс юректен йылув бердинъ,
 Толкынласкан йылгага.
 Мени коьрмей, сувды коьрдинъ,
 Тамаша ман мен сага.
 Сув болмага мен шалыстым,
 Толкыныма алмага.
 Шыгып кеттинъ. Сен алыста.
 Сага аьли бармага.
 Кол созбадынъ сен мага да,
 Мен созбадым сага да.
 Суьюв болса сув йылгадай,
 Тек биз эки ягадай.

КУЪЗ

Ямгыр явды,
Ер сув алды,
Дымкыл болды топырак.
Куъз де келди,
Сувык берди.
Ерде сары япырак.
Тагы туъсти,
Бир аз ушты,
Тек йылгадан оьтпеди.
Тагы ушты,
Сувга туъсти,
Йылы ерге етпеди.
Салган хатым,
Язган затым,
Сага етпей калдыма?!
Сувга туъсип,
Карда уьсип,
Хатым мараз алдыма?!
Ким оьлтирди,
Ким соьндирди
Юректеги отларды?!
Ким таппады,
Ким таптады,
Сага язган хатларды?!

ЮЛДЫЗ

О, юлдызлар янып, янып тувасыз,
Сиз туъсесиз дайым меним коьзиме.
Басымдагы бар ойымды куvasыз,
Тек келиспей косыласыз соьзиме.
Мен билемен, ялгыз юлдыз бар эди,
Тек ол юлдыз баьриннен кеш тувады.
Ол тувганда яшав ога тар эди,
Кешеликти кувьп келсе ак куьндиз.
Сенде солай: суьйген ярым, яныма,
Бек кешигип, бек кеш калып келесинь.
Сен келгенде йылув энсе каныма,
Кетемен деп тагы сувык бересинь.
Ох, ол юлдыз кеш тувганша тувмасын,
Неге десе сен де соьйтип келмессинь.
Ол юлдызды куьндиз ярык кувмасын,
Куьндиз мага сен де ыза бермессинь.

А И

Ай тугады,
 Ай тугады.
 Бир явап йок сесиме.
 Сол ай салды,
 Бирден салды
 Ай касынды эсиме.
 Ай ярыгы
 Яс эриндей
 Келип оьпти мекенди.
 Соны коьрдим,
 Соны билдим
 Суюв куьшли экенди.
 Тек сен меннен,
 Мен де сеннен
 Узактамыз солай да...
 О, ай тувды,
 Неге тувды?!
 Тувмаганы колайды.
 Сонь бир юлдыз
 Туьсип кетти,
 Юрегиме ол туьсти.
 Юрегимди
 Ягып кетти,
 О, юрегим, сен бистинь.
 Айды коьрдим,

Ялгыз коьрдим,
 Кайдан туьсти коьзиме?!
 Явап йокты
 Сонда билдим
 «Суюв» деген соьзиме.
 Ай шыкканша
 Оьзинь шыксань
 Коьрер эдинь суювди,
 Сен шыкпайсынь,
 Ай шыгады
 Берип мага куьювди.

С Е Н

Бурылганда каратып,
Кайдан шыктынъ алдыма?
Коптен сени яратып,
Сени буьгуьн алдымма?!
Сенсинъ суьйгеним,
Сеннен куьйгенмен.
Куьлип мага карадынъ,
Кобзинъ сенинъ от экен.
Бирден салган ярады,
Куьлкинъ куьшли ок экен.
Кобрейим сени,
Сав эт сен мени.
Оьз атынъды дайымга
Карыстырдынъ соьзиме.
Кысты берип яйыма,
Неге туьстинъ коьзиме.
Сенсинъ ювык та,
Сенсинъ сувык та.
Эки юрек бир этип
Косылайык, келсенъе.
Яшавымды нур этип,
Сен кайтарып берсенъе.
Кетпеске келши,
Колынъды берши.
Эм халк айтар:
Суьйимнен не коьрди деп?!

Я Р Ы Г Ы М

Бийик ай йогарда,
Шыктым бавларга.
Карадым ялгыз мен
Карлы тавларга.
Тавдан ярык келди,
Юрегим энъледи,
Сол ярыгым сен эдинъ.
Келши, тавым, келши,
Келши яныма.
Сувынъды сен сепши,
Косшы каныма.
Сол сувынъ суьйген соьз,
Суьйгеннен келген коьз,
Кел яныма, келши тез.
Тавым, сен ювыкла,
Кел, мени оьпши.
Сен мени кушакла,
Куьлки коьп тоькши.
Куьлкинъ сенинъ юрек,
Сол юрек бек керек,
Этпе оны сен эрек.
Бийик ай йогарда,
Шыктым бавларга,
Карадым ялгыз мен

Карлы тавларга.
Тавдан ярык келди,
Юрегим энъледи,
Сол ярыгым сен эдинъ.

У Р Ы

О, суьйгеним, таза эдинъ суьттен де,
Анам мага янын косып береген.
Буьгуьн болса, авыр тийдинъ судтан да,
Мени дайым уры этип коьреген.

Сен айтасынъ: урладынь деп юректи.
Йок, ялган соьз. Тас юреклер алынмас.
Ондай юрек суьйимликтен эректе,
Суьювиме ондай юрек салынмас.

Тек билемен: сен урладынь уйкымды,
Кешелерде япгырмайсынъ коьзимди.
Сен урладынь тартып меним тилимди,
Айттырмаска суьемен деп соьзимди.

Сен анъсыдзан коьл уьстинде коьринип
 Бапий болып юзип кетсенъ билермен.
 Мен келермен сув астына коьмилип,
 Сувга биткен камыс болып келермен.

Яде сувда жайык болып сен юзсенъ,
 Тыныш юзбеге сага коьмек берермен.
 Сув ишинде барлыгымды сен сезсенъ,
 Артынъдагы толкын болып келермен.

Яде келши балыкшыдай ягага,
 Балык болып сув астында турарман.
 Тез туьсермен, ысланарман мен сага,
 Сага карап тез басымды бурарман.

Тек билемен, не болсам да коьрмессинъ,
 Оьзинъ суьймей суьйгенлерди билмессинъ.

Ялынсыз юреклер—
 Ярыксыз кешелер.
 Ярыксыз кешелер—
 Ямансыз неше де.
 Кешелер, кешелер—
 Кешиккен кемелер
 Келмеген келиндей
 Керек ти неше де.
 Неше де, неше де,
 Уйкысыз кешеде
 Келесинъ, кетесинъ
 Коьринмей коьзге де.
 Коьмилип коьклерде,
 Коьринмей коьзлерге,
 Коькирек коьтерип
 Коьселдинъ соьзлерге.
 Соьзлерде туьйиндей
 Туьйилген тоьбедей,
 Тоьбемнен тоьгилдинъ
 Тоьселген туьтиндей.
 Туьтиндей ялынсыз,
 Ялындай ярыксыз,
 Ялгызлык, ялпылык
 Яныма якынсыз.

Энъ баслапкы, яс куьндеги суьювим
 Шашылыпты тап урлыктай ызанда.
 Енъил ушып яс куьндеги суьювим
 Кайнап кетти пустай болып казаннан.

Энъ баслапкы, яс куьндеги суьювим
 Яз келгенде куьшсиз буздай ириди.
 Курт туьскендей, яс куьндеги суьювим,
 Оьз-оьзиннен айлак эрте шириди.

Энъ баслапкы, яс куьндеги суьювим
 Терек эди, тек алмасы болмады.
 Уршык эди яс куьндеги суьювим,
 Ийирилип йибек йипке толмады.

Суьйимлик те суьйгенлердинъ колында,
 Суьймей болсанъ ол да ажал йолында.

Доьрт кулашлы кылыш алган давга да
 Мен енъилмен, доьрт муьшеним сав турса.
 Яраланман яра салган давда да,
 Кылышларын кайрап мага яв бурса.

Тек, суьйгеним, енъдинъ мени давсыз да,
 Яраладынъ яз басында юректи.
 Айлак уста балыкшыдай авсыз да,
 Тап балыктай ыслап койдынъ керекте.

Дав йок эди—юрегиме дав салдынъ,
 Ох, коьрмейсинъ оьзинъ салган куьлледи.
 Балык этип мени ыслап сен алдынъ,
 Тек салкын сув сен бермейсинъ шилледе.

Кадамсыздай каты кайнап казаным,
 Алып келди сага мени табаным.

Бир заманда шешекей мен тенъ коьрип,
 Ярык болып, келдинъ мага куьн болып.
 Буьгуьн десе—шоькирлер мен тенъ коьрип,
 Келдинъ мага бир юлдызсыз туьн болып.

Канаты бек карагус деп мага сен,
 Эсимде бир неше кере айткансынъ.
 Буьгуьн сага канатсыздай болып мен,
 Мен ушаман, ол ушпас деп кайткансынъ.

Бир заманда коьп коьгершин арадан,
 Кереги деп ялгыз мени сайладынь.
 Буьгуьн болса, кийим кийип карадан,
 Каранъалык тек меннен деп ойладынь.

Суьюв бар да—бу зат баьри бар эди,
 Суьюв йокта—яхшыга йол да тар эди.

Ылав атка ювас этип минип те,
 Мен макталдым коьп аьдемнинъ соьзинде.
 Бар соьзимди бир айталмай юрип те,
 Коркаш болып мен коьриндим коьзинъде.

Баьтир эдим ол атлардынъ алдында,
 Атлар меним юрегиме тиймеди.
 Буьгуьн болса мен юрексиз янынъда,
 Юрегимди ойыншыктай бийлединъ.

Ойыншык та ойнап билмес колларда
 Тез бузылар, кесекленип боьлинер.
 Юрек янар ярты яшав йолында,
 Тек от тувыл, сувук куьлдей коьринер.

Сен от салдынъ, ялын бердинъ юрекке,
 Тек тымгыстпа кетип меннен эрекке.

О, сен, Ерим, бек уйкенсинъ, билемен.
 Мен де сенинъ энъ де кишкей кесегинъ.
 Тек озимди уйкен деп те коьремен,
 Уйкен меним суюв сезген юрегим.

Мен суюмен суйгенимнинъ коьзиндей
 Куьлип тувган яздынъ ярк куьнин де.
 Мен суюмен суйгенимнинъ соьзиндей,
 Юрек суйген оз Элимнинъ туьнин де.

Мен суюмен яс балада куьлкидей
 Алал этип айтатаган соьзлерди.
 Мен суймеймен алдарларды туьлкидей,
 Мен суймеймен сувьк берген коьзлерди.

Мен суюмен суйгенимдей яхшыды,
 Тек суймеймен яшавдагы ашшыды.

Кап—каранъа, кара булыт сен эдинъ,
 Юрегимнен куьшли ямгыр явдырдынъ.
 Коькиректи бузып ога ел бердинъ,
 Яс теректей оны шайкап талдырдынъ.

Сонъ айландынъ энъ де сувьк аязга,
 Сынап, сынап. Оны сынап карадынъ.
 Элтемеге ол юректи маразга
 Аязынъ ман сувьк сувга орадынъ.

Сонъ бирден сен ямгыр болып басладынъ,
 Буршаклардан сен тасладынъ басыма.
 Йылга болып толкынынъды тасладынъ,
 Алгасама, айлак куьшли тасыма.

Коьп сынама, болатлар да бос болар,
 Юрек эттен, керек болса—тас болар.

МЕННЕН БАСКА БАР БОЛСА...

Мен яшавдан бек разы ман таймага,
Мен турганда баскаларга тар болса.
Мен боларман суьювимди тыймага,
Меннен баска суьйген аьдем бар болса.
Сувык яйып мен шыкпаспан алдынъа,
Меним йолым сага язда кар болса.
Мен косылман бир де сенинъ атынъа,
Меннен баска сыйлы атлынъ бар болса.
Мен шыкпаспан бир де сени коьрмеге,
Мен юрген ер сага кыйын яр болса.
Эш болмаспан сенимен мен юрмеге,
Юретаган меннен баска бар болса.
Баскалардынъ йолын бир де оьтпеспен,
Эгер баска сага айлак заьр болса.
Бир де сага мен коьринип кетпеспен,
Аьр куьн сени коьретаган бар болса.
Кызартпаспан сени мен, бил, айтаман,
Онсыз бетинъ аьр куьн сайын нар болса.
Баьри айткан соьзлеримнен кайтаман,
Сени суьйген ялгыз тек мен бар болсам.
Мен яшавдан бек разы ман таймага,
Мен турганда баскаларга тар болса.
Мен боларман суьювимди тыймага,
Меннен баска суьйген аьдем бар болса.

* * *

Мен билмеймен танълагы куьн кайдай куьн,
Тек билемен танълада мен суьермен.
Мен билемен танълагы туьн кайдай туьн,
Тек билемен шашларынъа тиермен.

Сол шашларынъ яшавдагы толкынды
Тагы салар, о суьйгеним, коьзиме.
Туьн ортада куьн де тувар малкылдап,
Яшав деген ат косылар соьзиме.

* * *

Тавды оьтип келсенъ уьйге туврадан—
Баьтир ис деп оны да мен айтпаспан:
Каргып шыксанъ йылгадагы сувлардан—
Уста деп те сага карап кайтпаспан;

Йылан тилдей увын яйган тиллиге—
Карсы турсанъ, эш иркилмей соьзине.
Мен айтарман сонда сени тувра деп—
Кемшилигин айтсанъ онынъ оьзине.

* * *

Тав басында биз олтырдык янаса,
Сав кешединъ кеткенин де сезбедик.
Куьннинъ коьзи тувмай калса яраса,
Неге десе биз кешеге безбедик.

Ах куьн коьзи! Тынъламайсынъ сен мени,
Буьгуьннен сонъ сага карсы увыл ман.
Ювыркан ман ябайыма мен сени,
Тувганынъа эш ыразы тувылман.

* * *

Алейинъ бар дайым коьрген касынъда,
Сога коьре сага кеше каранъа.
Ялгыз бан деп эш бир ой йок басынъда,
Кайдай ярам бар экенин сорама.

Суьйген яска, суьйген кызы болмаса
Тогерегин булыт курсап алады.
Куьндиз куьни кыз куьлки мен толмаса,
Куьн тувса да каранъадай калады.

* * *

Ювык коьрип сага, ярым, мен келдим,
Тек сен мага неге болдынъ бийик тав.
Суьемен деп юрек соьзди мен бердим,
Эм басыма оззимдеги тилим яв.

Аргымактынъ ат болары тайдан ды,
Тай заманда яхшы этип карап бил.
Тайдай шагым меним аьли кайда ды,
Сол шагымды кайтарып бер кызыл тил.

* * *

Мен билемен, ян бар ерде ажал бар,
Белки коьзим, эки коьзим ябылар.
Яшав деген тик кетеген бийик яр,
Белки мага суьринер зат табылар.

Суьйинермен мен коьзимди япканда,
Ятлавларым, халк арада калсанъыз.
Суьйинермен ер астында ятканда,
Ятлавларым, халкымнан сый алсанъыз.

* * *

Тын ерлерди коьтермеге сен кеттинъ—
Хат язасынъ энди оннан ювыгым.
Оьз ойынъа оьзинъ буьгуьн сен еттинъ—
Кыс куьнининъ эске алмай сувыгын.

Кеше ятсам, уйкламага коьз явып—
Сен келесинъ коьриспеге туьсимде.
Айтып болсам сага буьгуьн соьз тавып—
Узактада ювыклыгынъ эсимде.

* * *

Юз йыл ерде яшасам да, юрсем де,
Мен билемен аьр куьн яшав бай болар.
Сол байлыкты колга алып коьрсем де,
Сен йок болсанъ ол байлык та сай болар.

Яз да кетер, яй да кетер, куьз кетер,
Япыраксыз калар сонда коьп терек.
Тек билемен тагы мага яз етер,
Суьйип турса коькиректе бар юрек.

* * *

Суьйген юрек суьювлерди билгенге
Ягасыннан шыгып кеткен йылгадай.
Суьюв сезип, айырылыс коьргенге,
Суьюв деген увын яйган йыландай.

Суьюв сезсе аьдем оьзи оьседи,
Ол болады бийик деген тавлардай.
Суьюв сезген оьз яшавын коьреди,
Гуьл шешекей атып турган бавлардай.

* * *

Бизим яшав куьшли акан сувлардай,
Сол сувларга косылады аьр куьн шык.
Кара шашта коьринген аккумуляр да,
Сол яшавдан келип туьскен коьпиршик.

Сол коьпиршик коьринмейди суьйгенге,
Яшав билер шашка туьстинъ керегин.
Тек картаيمان коьпиршиклер тийгенмен,
Яс шагымдай билсе суьйип юрегим.

* * *

Шалапай бала шавып келсе «шайтандай»,
Шашы тувыл, шаркы онынъ шанъ болар.
Шагында эш шанъ шыгармас ямандай,
Эсейгенде колга туйсер анъ болар.

Шаркты язып, шыпта ойды шаштырып,
Шама сувдан арыганга шай болмас.
Шарык берип койса шаттан каштырып,
Шар этсе де шешен соьзге бай болмас.

* * *

Биле болсанъ, аксамнан сонъ куьн шыкпас,
Сен, суйгеним, куьндей болып шыксанъа,
Айдынъ юзин тувганнан сонъ туйн тыкпас,
Тек сен мени колтыгынъа тыксанъа.

Булгакланмай куьрескенлер енъилмес,
Келши мага, юрегимди енъсене.
Бурындыксыз яс кунанлар егилмес,
Келши мага, мен тувламан, ексенъе.

* * *

Коек куьлтиреп, сескендинъиз анайлар—
Согыстагы тарс-турс сеслер эсинъде.
Яснок коьрсе бурылады атайлар—
Яснок коьрген олар согыс сесинде.

Атом бомба! Кайдай куьшли сеси бар—
Мактанады ол сеслерге шет элде.
Атом сеси эситилсе дунья тар—
Аьдемлерге яшав болмас Ерте де.

* * *

Аьким болсанъ—акыл бол, кысталсанъ да—
сабыр бол,
Досларынъа юмарт бол, тек душпанга намарт
бол,
Керек ерте оьтли бол, халк алдында бетли
бол,
Халкка йылы коьзли бол, тап дармандай
соьзли бол
Бу айтканлар болмаса, халк ниети толмаса,
Халк колынъды алмаса, сукланып соьз
салмаса,
Эткен исинъ бос кетер, яман куьнинъ тез етер.
Бар яшавынъ шоькир дер, яшаганга оькинтер.

* * *

Куьн тувды деп суьйинменъиз алгасап,
Кешеси де келер алып каранъа.
Кешелерди яслар куьтти таласып,
Кеше кыска, ярык кирер аранъа.

Яслыгынъа мактанмашы, ювыгым,
Яс кызлар ман кешем-куьним кетти деп.
Заман оьтер, сен сезерсинъ сувыгын—
Картлык келер, яс куьнлеринъ оьтти деп.

* * *

Кус ушканда, сен де уштынъ артыннан—
Ысламага талпындынъ сен, билемен.
Баскалары ушты сенинъ сыртынънан—
Ысламадынъ сен оларды, коьремен.

Суьйгенлеринъ озып кетти булыттай—
Тек ямгырын бир де онынъ коьрмединъ.
Керек затты сен ушырттынъ, токтатпай—
Яз булытынъ наьсип эди, билмединъ.

* * *

Коьрдим сени сув ягадан оьткенде—
Ятыр эдинъ, япырагым, саргайып.
Мен токтадым сага келип еткенде—
Кешеликке мен оралдым мунъайып.

Мени излеп ялгызлыкта йыладынъ,
Коьз ясынъ ман тузлы болды соьзлеринъ.
Коьз ясынъ ман толтырсанъ да йылгады—
Тек саргаймай калды сенинъ коьзлеринъ.

* * *

Йылгаларда сувлар акты, карадынъ—
Аьр агыны калды сенинъ эсинъде.
Сув тарак пан кара шашты тарадынъ,
Йылга келди толкынласып туьсинъде.

Тек сезбединъ йылгадагы толкындай
Суьювимнинъ агынын да, сылув кыз,
Кумга етти суьйген толкын токтамай,
Тек курыды, юрегимде калды туз.

* * *

Кобкке шыктым ай болып,
Кашып кетип, куьн болдынъ.
Келдим булыт—ой болып,
Тагы кеттинъ, туьн болдынъ.

Болсам экен мен косып
Куьндизди де, туьнди де.
Ыслар эдим мен кысып
Эм айды эм куьнди де.

* * *

Суьйген юрек ярадай—
Яман соьзлер туз болар.
Суьйген юрек йыласа,
Кобз яслары буз болар.

Сол ярага яракшы,
Ян суьйгеннинъ соьзлери.
Юрек бузын иритер,
Куьлсе суьйген коьзлери.

ЯЗЫЛМАГАН ПОЭМА

Кобкте ушкан кара туьсли булытлар—
Явмай кетти ямгыр болып тамаша.
Кобз яптырар, янды алар болатлар—
Тек олардан отты салар тапанша.

Хатын этип ян суьйгенди алган сонъ,
Хатынынънан оьз янынъдан аяма.
Алып болмай, коьзинъ артта калган сонъ—
Ол суьйгенинъ язылмаган поэма.

ТАНЪЛАГЫ КУЬН СЕНИКИ

Куьн тувганга кол яасынъ алдында—
Куьннинъ нуры келип сени оьбеди.
Сага карап эм уялып янынъда
Ак шырайга кызыл кына тоьгеди.

Кеш е ятсанъ алгасайсынъ турганша—
Танълагы куьн тувра сенинъ касынъда.
Кобзди ашып, бар уйкынъды кувганша,
Эгер исинъ сенинъ дайым басынъда.

САГА ҚАРАЙДЫ ТИГИЛИП

Элим, меним аяр куың шешек атасынъ—
Кеше яткан—эртен сени танымас.
Куыңдиз болсанъ, янлы иске батасынъ—
Сенинъ халкынъ тав авдарса арымас.

Аяр куың сайын туырлентеди ол сени—
Дуныя халкы сеннен коьрим алады.
Шешекейде урлык эттинъ сен мени
Куыңленип баари ога карады.

ЭКИНШИ КУЫҢ КОЬЗИ

Ак аювлар бийлеп калган ерлерде
Бизим кеме келип салды Ал Байрак.
Қалын бузлар буьгуың онда туырленди—
Кешелерде ярык берди бир шырак.

Арктикада аьжейипленип куың тувды
Куыңнинъ коьзи—совет халктынъ юреги.
Аязларды тамырыннан ол кувды,
Бузды ярар совет халктынъ билеги.

ТУЬРЛИ ЯЗУВЛАР

1

Кунанга минсенъ — керек шатлык аларсынъ,
Тек йыгылсанъ — куйрык коьрип каларсынъ.

2

Шелек коьрмей — кызлар коьрмес куьенди,
Атты коьрмей — улан коьрмес ювенди.

3

Ийне йокта — кызларга йип керексиз,
Аттан корккан улан кыздан юрексиз.

4

Қара колга — сонъ кагытка карарсынъ,
Кол бир болса — кагытка ыз саларсынъ.

5

Окув деген — заманында емистей,
Заманында оны алсанъ куьмистей.

6

Заманында окымасанъ не керек?
Обз обзинъе яшавынъда тегенек.

7

Киси келсе — кийимине карама,
Оъзи айтпай — ювыклыгын сорама.

8

Киси келсе оравсызда уыйинъе—
Саламынъ бер. Кирпик какпа, туыйилме.

9

Эрге шыксанъ — эркеклер мен уый толар,
Эр кисидинъ тенъи, досы коьп болар.

10

Кырга шыксанъ — халклар айтар атынъды,
Уыйге келсе — эрдинъ боьрки хатынды.

ДОЪРТЛИКЛЕР

Ол кишкей деп, кулынга сен карама,
Биле болсанъ: ат туягын тай басар.
Тайдынъ аьлин ат болганша сорама,
Уыйретпесенъ яман тай да акашар.

* * *

Сув сепкенде терек оьсер—
Сув — теректинъ анасы.
Артык сувы тамыр кесер—
Ол да сувдынъ баьлеси.

* * *

Баьтир мен деп сен айттынъ,
Колды салып кисеге.
Ишпеймен деп сен айттынъ,
Басты берип кисеге.

* * *

Сувдай болып агып турган соьзлеринъ,
Тек соьзинънен шыгып болдым атылып.

Союзинънен де терен экен коьзлеринъ,
Мен оларда калдым дайым батылып.

* * *

Как-как эткен каргалар,
Аякка сенсе йоргалар.
Карга болып сен де кал,
Канат этип мени ал.

* * *

Куьшли ели болмаса, тенъизде сув тасырма—
Елдей суьюв бар болса, елпилдетши коьрейим.
Ювырт тилеп келген сонъ, савытынъды
ясырма—
Савытынъ сенинъ кенъ болса, юрегимди
берейим.

* * *

Биле болсанъ, суьйгеним, сув каймагы буз
бола—
Каймак суьйсенъ кыс куьнде сага сувдай
болайым.
Биле болсанъ, суьйгеним, туье асы боз
болар—
Бота болсанъ, суьйгеним, боздай болып
калайым.

* * *

Тайып кетип сенинъ буьгуьн коьзинънен,
Мен ойлайман, коьнъилинънен тайдым деп.
Суьювимди сен анъладынъ соьзимнен,
Мен ойлайман бек алгасап койдым деп.

* * *

Заманында туягыма туьрткенде,
Туягымнан от шыгарган ат эдим.
Танымайсынъ сен янымнан оьткенде,
Неге десе ак сакаллы карт эдим.

* * *

Куьлип мага, суьемен деп алдатпа,
Суьйим отта сен оьзинъ де писерсинъ.
Суьюв—йылга, онда мени ялдапта,
Терен этпе, сен оьзинъде туьсерсинъ.

* * *

Токтан ашты сорама,
Суьймегеннен — суьювди.
Сен ярасын сорама
Куьймегеннен — куьювдинъ.

* * *

Уйдей оьпкем бар эди,
Тек айтпадым уйинъде.
Юрегим туьйим ой басты,
Шешип кирши туьйинъди.

* * *

Алтыны да, куьмис те,
Бас казыктай тас экен.
Аврыганда сав этти—
Тек суьйимлик ас экен.

* * *

Акшасыз барып базарга,
Сыйлы болып калмассынъ.
Ашувланмай душпанга,
Ярмай оьтин алмассынъ.

* * *

Ел эспей оьлен козгалмас—
Ели бар ды, каранъыз.
Айтылган хабар бос калмас—
Суье болар, соранъыз.

* * *

Кас каралып кеш болса,
Тавык туьске тары энер.
Юрегине ой толса,
Суьйген кызга яры энер.

* * *

Коркакларга душпанлар кос коьринер,
Коркак болмас ол косакка янасып.
Коркпаганга коьп душпан бос коьринер,
Йигитлердей енъер оны ябысып.

* * *

Кызынъ болса эрши яктан коьрсетпе,
Ол кызынъды кырк уйдеги коьзден тый.
Сол кызынъа орамларды оьлшетпе,
Сол заманда кызынъ табар керек сый.

* * *

Суьйимликтен оьзинъ арып билген сонъ,
Бил ярынъды суьйимликтен оьлди деп.
Суьйгенинънинъ суьйимлигин билген сонъ,
Бил ол ярынъ суьйгенинъди коьрди деп.

* * *

Мен билемен темир алды капыга,
Бек болсын деп темир эди кереги.
Юрегинъди киртлеп койдынъ сен мага,
Темир киртли болар сенинъ юрегинъ.

* * *

Айланыш йол ман келсем де,
Суййим йол ман келгенмен.
Совзсиз явап берсем де,
Суййип явап бергенмен.

* * *

Кертпе ашап сув ишсенъ,
Кекиректей мени коьр.
Коьз алдынъа ол туьссе,
Эки коьзинъ мага тоьр.

* * *

Алма терек абдал битпес,
Асыл тамыр болмаса.
Тереклигин терек этпес,
Писип алма алмаса.

ОЙЛАРЫМ

Терезединъ тап янында олтырып,
Мен карайман,
Коьз саламан ян-якка,
Кеше вакыт,
Каранъасын толтырып,
Тысав салып, озып кетти ярыкка.
Артта калды узак йоллар,
Бас кала,
Поезд десе,
Тек алдыга ювырды.
Ян-ягымда эситилди маскара,
Тек бир ойлар юрегимди кувырды.
Ювырасынъ поезд
Артка карамай,
Авырлыкты неге поезд сезбединъ?
Мени кайда сен элтейсинъ,
Сорамай,
Мендейлерден неге бир де безбединъ?
Мен келемен,
Тек билмеймен не уьшин
Мен не уьшин бу якларга келемен?
Тайды.
Тайды.
Тайды.
Тайды бар куьшим,

Юрегимди мен ойларга бермен.
Миңе ойлар эт коьрмеген боьридей,
Юрегимди сермеп меним баслады.
Каранъалык тап коьринди коьримдей,
Эки ийним сизди авыр тасларды.
Уьйге кайтсанъ,
Уьйинъ дайым эсинъде,
Тек билмеймен:
Буьгуьн кайда бараман?
Кайдай толкын боьлди меним сесимди,
Ашшы тузды салды меним ярама?
Уьйгеним
Деп айтар эдим мен сага,
Коьрип сени,
Собьйлеп бир де болмадым.
Мен келгенде,
Карарсынъма сен мага,
Мен бу соьзге бир де явап алмадым.
Белки мага сен айтарсынъ коьргенде:
— Кара шашынъ неге туьсип калган?— деп.
Белки сонда оькинерсинъ билгенге:
— Картлык сени йьйнап колга алган!— деп.
Белки сонда
Билдирмессинъ,
Куьлмессинъ,
Оькинерсинъ коьргенинъе ишинънен,
Кайтып мага,
Мен билемен,
Келмессинъ
Тез таярман сонда сенинъ эсинънен.

Булытларга шырмалгандай,
Оралдым
Кайгыларга коьпте меним яслыгым.
Атам тувыл,
Коьрип болмай каралды,
Кешелерде сувга батты ястыгым.
Анам десе ян тамырдан суьт берип,
Йьйнамады колтыгына,
Билемен.
Яшав десе етимлигин еткерип,
Ялгызлыкты алып келди,
Коьремен.
Бакты,
Бакты,
Не де эттинъ,
Не эттинъ,
Яс куьнимде ялгыз мени тасладынъ.
Бакты,
Бакты,
Тартып алдынъ ниетти,
Неге мени яслай кыйнап басладынъ.
Бакты,
Бакты,
Ойнамага мен сага,
Ялккан куьнде ойыншыктай болдымма?
Бакты,
Бакты,
Яра салдынъ сен мага,
Кыйнамага мени колга алдынъма?
Бакты,

Бакты,
Тобсек мага бермединъ,
Ашык булыт ябылмага табылды.
Тобгеректе эш бир затты коьрмедим,
Козь яслар ман эки коьзим ябылды.
Бакты,
Бакты,
Бакты,
Согыс йылды коьрсеттинъ,
Боларманма,
Оны коьрип йыламай.
Бакты,
Мага кайгыларды оьлшеттинъ,
Кайгыларды коьрдим терен йылгадай.
Катып калган оьтпек коьрсем янымда,
Кайканадай коьрип ога талпындым.
Наьсип деген эш болмады канымда,
Наьсиплерге ябык эди капым да.
Энди, поезд,
Кайда мени элтейсинъ,
Сен ярады янъыртпашы,
Янъыртпа.
Поезд мени
Неге булай силтейсинъ,
Кулагымды меним буьгуьн занъыртпа.
Тек келгенде карсы шыгып аларма,
Яде болса ол бурылып кетерме,
Онълап мага оьткир беки саларма,
Эм сол беки юрегиме етерме?
Козь алдыма келди меним бир куьнлер,

Мен бир кызды коьп йыл алдын суьйгенмен.
Тек коьринди,
Тек коьринди бир туьнлер,
Сол туьнлерде отка туьспей куьйгенмен.
Суьйди мени ана суьт пен ант этип,
Мен де сондай явап ога бергенмен.
Тек яшавдынъ каты йолы тар етип,
Суьйимликтинъ ув экенин билгенин.
Бакты,
Елдей болып сен еттинъ,
Япырактай мени де сен ушырттынъ,
Бакты,
Бакты,
Яслай мага не эттинъ,
Тар йолынъ ман мени неге ювырттынъ?
Суьйген ярым сага келдим дайым да,
Мен ойладым булыт болып кетпеге.
Тек сен мага эш бермединъ яйымда
Ямгыр болмай тап янынънан оьтпеге.
Бирден коьклер куьлтиреп те баслады,
Тап ямгырдай акты коьзден ясларым.
Юрегимди тек бийледи тасларынъ,
Булыт пынан кенъ яйылды касларым.
Бакты,
Бакты,
Неге эске саласынъ,
Суьйгеним мен баслап яшап болмадым.
Эх, сен, ярым, неге эске аласынъ,
Мен сени мен эш бир кеше калмадым.
Бакты,

Бакты,
Неге мени кыйнадынь,
Яслыгымды салдынь буьгуьн юрекке,
Тек юрегим баьри ойды йыйнады,
Эм мен калдым ялгыз биткен теректей.

Поезд,

Поезд,

Кайда мени элтейсинь,
Суйесиньме отка мени салмага?

Поезд,

Поезд,

Буьгуьн мага не дейсинь,
Суйесиньме юрегимди алмага?

Мен келемен,

Тек суйгеним куьтерме?

Туьскен меним шашларыма карамай,

Сол суйгеним суйимлик пен оьтерме,

Неге шашты йойганымды сорамай.

Бакты,

Бакты,

Тек кыйнайсынь сен мени,

Яслыгымды заманында коьрмедим.

Бакты,

Бакты,

Куьнаьлеймен мен сени,

Тек сен уьшин яслыгымды билмедим.

Бакты,

Бакты,

Анълай болсань сен мени,

Ялань аяк келер эди яслыгым

Коьрер эдим,

Бактым,

Бактым,

Мен сени,

Курып келсе яслай яткан ястыгым.

Қаранъада,

Кешелерде юргенде,

Шырак болып келши, сылув, коьзлери,

Суйимликти бир де билмей билгенде,

Болшы дарман суйгенимнинь соьзлери.

Бакты,

Бакты,

Отка мени яккансынь,

Сол авылдан сени кыйнап суймедим.

Бакты,

Бакты,

Ялгыз мени тапкансынь,

Тек бактысыз бу яшавда куьмедим.

Эки коьзинь — эки сорав билемен,

Соравынъа явап: шашсыз калганман.

Оьз куьнаьмди оьзим буьгуьн коьремен,

Куьна уьшин сени сайлап алганман.

Куьлдирмеши сага келген халкларды,

Суйгенинъде шатлык йок деп куьлдирме.

Отка якшы сага язган хатларды,

Тек этимде бар ярады билдирме.

Ал аман кал.

Халклар сага куьлмесин.

Тек суйгеним, мени бир де ойлама.

Ойларынъды душпанларынь билмесин,

Мени суйип куьлжилерге бойлама.

УРЛАНГАН СУЬЮВ

(поэма)

ПРОЛОГ

О, суьйген яс, салам сага хатымнан,
Сорамайман, юрегинъе тиemen.
Суьйгенлердинъ энъ де уьйкен аты ман
Дунья ман соьйлемеге суьемен.

I

Мен коьп затты коьрген эдим,
Коьрген эдим коьп затты.
Коьп язувды билген эдим,
Язган эдим бу хатты.
Аьр сыдырам — аьр куьлкидей,
Куьлип турды язганга.
Салам берди ярык куьндей
Ога колын созганга.
Хат язганда, о язлыгым,
Сен, язлыгым, бар эдинъ.
Сага меним бу яслыгым
Ойнамага тар эди.
Сол хатыма салган эдим
Юлкып сага юректи.
Тек юрексиз калган эдим
Болып юрек эректе.
Сол хатыма коскан эдим

Эки коьздинъ карасын.
Сыдырага созган эдим
Суьйген юрек ярасын.
Сол хатыма берген эдим
Эки колдынъ куьшлерин,
Тек явапта коьрген эдим
Кара булыт туьслерин.
Сол хатыма толкын этип
Костым канлы тамырды.
Аьр соьзимди талкан этип
Яслыгымды талдырдым.
Аьр соьзимди берген эдим,
Берген эдим аямай.
Эм сол заман юрген эдим
Эш бир куьштен аянмай.
Сен, яслыгым, кайтып келши,
Яланъ аяк яслыгым.
Яс куьнимди мага берши,
Берме мага наслыгын.
Берши мага темир йолдай
Бек созылган колларды.
Берши мага берген колдай
Куьлип юрген йолларды.
Мойыншактай бек тизилип
Болса экен соьзлерим,
Тек каласыз сиз суьзилип,
Меним кара коьзлерим.
Уйкым меним, сен кашасынъ,
Коркасынъма меннен де?
О, ойымды сен шашасынъ,

Мен коркаман сеннен де.
Муны эске алмас эдим,
Тек сен туьстинъ коьзиме.
Йырга муны салмас эдим,
Тек сен кирдинъ соьзиме.
Соьзге кирдинъ бир соравсыз,
Озган затты ойлаттынъ.
Келди йыллар бир оравсыз,
Кайгысына бойлатты.

II

Сиз тынъланъыз,
Йыр тынъланъыз,
Сиз, суьйгенлер, тынъланъыз.
Кулак салып,
Эске алып,
Бу хабарды анъланъыз.
Кырк биринши
От юруьвши
Согыс йылда бу болган.
Коьп суьювге,
Ян суьювге
Ол йылларда ой толган.
Суьйген яслар,
Болып таслар,
От арада калганлар.
Эстеликке,
Оьктемликке
Суьювлерин салганлар.

Язган хатын,
Аманатын
Куьллелер мен язганлар.
Юрек этип,
Суьюв этип
Баьтирлигин созганлар.
Солдат оьлсе,
Ажал коьрсе
Турган онынъ суьюви.
Плен билсе,
Явап берсе,
Берген явап суьюви.
Тар ятса да,
Танъ атса да,
Тутнакларда турганда,
Суьюв оьзи
Берген явап
Явга бетин бурганда.
Суьйген юрек
Куьшли ди бек,
Явап берер керекте.
Душпанга — кас,
Досына — дос
Бар яваплар юректе.

III

Сени коьрдим
Кийип кийип кабат-кабат карадан,
Сени коьрдим

Шыгып кеттинъ эш бир соьзсиз арадан.
Сонда келди
Согыс йыллар сувыгы ман коьзиме,
Сол сувыкты
Коьрдим, ана, сенинъ бузлы юзинънен.
Яслар куьлди...
Сол куьлкилер, ана, сага ок эди,
Юрегинъди
Ягып кеткен, ялын эткен от эди.
Сандыгынънын
Тувбин бийлеп, авыр болган эсинъе
Бир кагыт бар,
Иылав коскан, ана, сенинъ сесинъе.
Сол кагыттан
Ялыны ман согыс йылды коьресинъ,
Сол кагыт бар...
Тек улынъ йок... Улынъ оьлген... Билесинъ.
Яман арба,
Йолсыз юрген, йол таппаган арбалар,
Йол касыннан
Йолды коьрмей, йолды сезбей, йол салар.
Сол арбадай,
Аькис ойлы, авыр ойлы дорбалар,
Ана, сенинъ
Ак бетинъе эрши этип йол салар.
Юмсак эди,
Ана, сенинъ улынъ барда юрегинъ,
Тек тасларга
Буьгуьн, ана, сол юрегинъ айланды.
Сездинъ, ана,

Кайгылардынъ топарласып юргенин,
Эм басынъа
Кара явлык кайгы болып байланды.

IV

Сенинъ улынъ Болат эди сол йылда,
Ажалларга кирпик какпай караган.
Ажалларды сыгып ыслап ол йолда,
Ажалдан да яшавларды сораган.
Тувган Элин, тувган халкын саклавга
Аьзир эди аьр куьн янын бермеге.
Куьшин салды татымлыкты яклавга,
Язык эди ондай эрге оьлмеге.
Йок оьлмеге! Ондай аьдем эш оьлмес,
Тек ол ятты кара ердинъ астында.
Ярык яшав! Ярыклыгын ол коьрмес,..
Орденлери бас кызыктынъ басында.
Сонъы ойы: Эли эди эсинде.
Сонъы кере оьз халкына карады.
Сонъы соьзи: яшав эди сесинде.
Сонъы кере ногай кызды сорады.
Сонъы кере курып калган эрнинде
Ногай кыздынъ аты аста коьринди.
Оьзи оьлди. Суьюв юрди эркинде,
Согыс майдан ол суьювге боьлинди.
Куьлле коркты. Ажал кашты суьювден,
Ол суьювге бас коьтерди оьленлер.
Эм ол суьюв коркпады от куьювден,
Ол суьювге явап берди оьлгенлер.

Самолетлар, салпыратып канатты,
Суыймликке бас ийиди, коьремен.
Яралардан коьз яс болып, кан акты,
Суыймликке йыладылар, билемен.
Болат, сенинъ сувып кетти билегинъ,
Тек коьремен еллер сени оьптилер.
Данъыларга суьов яйды юрегинъ,
Сол суьовлер дав майданнан оьттилер.
Сол йылларда сени ажал урлады,
Болмас урлап тек суьовди ажал да.
Согыстан сонъ судты суьов тынълады,
Суьов болды суд кесилген шанжалда.
Ол соьйледи оьлген ястынъ сеси мен,
Ол соьйледи тувмай калган баладай,
Ол соьйледи ялгыз ана сеси мен,
Ол тынълады отка янган каладай.
Согыска да судты кести суыймлик,
Коьз яска да сол суыймлик айланды.
Тек токтады бирден суьов туьйилип,
Бирден оьзи ол, суыймлик, ойланды.
Суьов сизди, коьрди суьов оьзи де,
Суьовди де ойыншыктай коьргенди.
Суьов тагы бек онълады соьзин де,
Эл арада мундай барды билгенде.

* * *

Суьйген яслар соьйлемесин авызбан,
Соьйлесинлер суьйген болса юреги.
Юрек айтар, айтпас соьзди давыс пан,

Юрек айтар яшавга не керегин.
Ол заманда коьрер оны сокыр да,
Тынълар оны тувган куьннен сагыр да,
Коьрер оны окоп болган шукыр да,
Билер оны аяктагы шагыр да.
Яшавда коьп биринши зат билемен:
Биринши абыт, биринши хат язув да,
Биринши тынышлык эм кыйынлык, коьремен,
Биринши кере каты аврып азув да.
Коьп биринши. Тек мутылмас бириси,
Картайганда эске салар яс куьнди.
Ол биринши—биринши кере оьбисуьв,
Эске салар суьов сезген бир туьнди.
Белки Болат. Оьлип кеткен ол Болат,
Сол оьбисти алган болар эсине.
Энди яслар. Сиз салманъыз тек булыт,
Ол баьтирдинъ энъ де аьзиз сесине.
Ажал йылда ол суыймлик урланды,
Ол урланды сизге, яслар, келмеге.
Ол урланды, яшамага урланды,
Урланмаган энди булай оьлмеге.
Сен йок Болат. Эстеликке тасынъ бар,
Тек ол таслар анъламады керекти.
Аьдем болып анълап билсе ол таслар,
Авыр таслар болмас эди юректе.
Аьдем болып соьйлесе бас казыклар,
Кызыл Гуьл мен Карайдар да соьйлеек.
Сондай соьзлер болып калса азыклар,
Дуныяды таьтли азын бийлеек.
Суьов куьнлер болсам йыйып мен сизди,

Этер эдим уыйп уыйкен тавлар да.
Суьюв куьнлер шашып болсам мен сизди,
Этер эдим ясылланган бавлар да.
Тек тамаша бир бирлер де боламан,
Туьрли ерди туьрли этип ягады.
Бир аьдемде ялгыз юрек болса да,
Мен сол заман уыйкен ойда каламан,
Шешекей мен шобкир бирге коьремен.
(Ян бар ерде ажал барды билемен.)
Куьннинь коьзи йьлувлар ман толса да,
Бир юрек те туьрли-туьрли урады.
Суьйген куьнде заньыраган сеслеринь,
Сескендирер эш сескенмес елди де.
Суьйген сесинь юрип кетсе белсенип,
Бал уйкысын боьлип кетер Ердинь де.
Яз куьнинде суьйимликлер болмаса,
Ямгыр йоктай, тап шилледей ер курыр.
Суьйимликтинь шат сеслери толмаса,
Орамларда боьри болып ел улыр.
Суьюв болса, Болат, анань ойланмас,
Ваьре яслар, ойлатпаньыз анады.
Қара кийип камырга ол карамас,
Суьйгенлерден коьр сен, ана, баланьды.

* * *

Болат болып яслар келер касынъа,
Қара шашты тара, ана, тарак пан.
Туьрли ойды алып, ана, басынъа,
Юлкпа шашты озиньдеги бармак пан.

Кийме ана, кийме, ана, карады,
Сен сескентпе тап болаттай суьйгенди.
Тырнап бетти, салма, ана, ярады,
(Исси сув да, авыз суьттен куьйгенде).
Энди, ана, оьликлерге оькинип,
Аьр бир таска бас казык деп карама,
Эм эстелик сага калса коьринип,
Оны, ана, кайгыларга орама.
Сени коьрип, яслар келип:—Анай,—деп
Берсе колын, бер ясларга колынъды.
Яслар суьйсе, коьр суьйимлик яшай деп,
Сол суьйимде яшар сенинъ улынъ да.
Яс—явкалар куьлип юрсе орамда,
Ол сеслерге берип тынъла эсиньди.
Ол сеслер мен йьлув берип боранда,
Кайтып келер оьз улынънын сеси де.
Коьп карасань янып турган отларга,
Ялынлардынъ яман тилин билерсинь.
Коьп карасань янып турган отларга,
Яшавды да ялын этип коьрерсинь.
Куьн тувганда куьнге сен аш эсикти,
Куьн коьзи мен куьлки келер сага да.
Куьннинь коьзи барып оьпсин бесикти,
Эске салар яс куьнлерин балань да.
Яслар тувган тань атканда кызарып,
Кызыл таньнын кызыллыгын ишпеге.
Яслар тувган ясты шатта озгарып,
Суьйимликтинь толкынына туьспеге.

* * *

Сол яслардай менде де бир суюв бар,
Айталмайман суювимди суйгенге.
Суйген юрек коькиректе сага тар,
Сен урасынъ. Мен сеземен тийгенде.
Янган отка ялгыз барып туьссем де,
Неге оны, мен билмеймен, коьрмейсинъ.
Юрегимди бердим сага оьлшемей,
Неге мага оьлшеп сама бермейсинъ?
Авырды да, ениълди де тенъ алса,
Тек суювди бу юрегим алаяк.
Дуныяда эгер меннен зат калса,
Ер юзинде тек суйимлик калаяк.
Мен карайман сен кеткенде артынънан,
Сени минен соьйлеп болмай куьемен.
Суйгенлердинъ энъ де уйкен аты ман,
Дуныя ман соьйлемеге суьемен.

* * *

Бир бирлерде татым деген суювге
Кайдан келип айырылыс етеди?
Бир бирлерде сувук сув да куьеди,
Таьтли затка куртта туьсип кетеди.
Сиз билесиз авылларга яз куьнде
Ясыл биткен шешекейлер коьрк берер.
Суйгенлерди шешекейли яз туьнде
Ярык ай ман ак юлдызлар коьп коьрер.

* * *

Ел эскенде сага келсем узактан,
Юрегинънинъ сен ыгына алсанъа.
Ыразыман сен береек «тутнакка»,
Тез-тез этип сол «тутнакка» салсанъа.
Куьшли елге яз куьнинде айланып,
Кус уяга оьзим кирип боларман.
Сени таппай ялгыз юрсем ойланып,
Юрегинънен уя алмай каларман.
Бир бирлерде мен янынъа келгенде,
Аяздан да сувук сенинъ каравынъ.
Сол каравынъ юрегиме киргенде,
Яйып кете юрегиме кыравын.

V

Суюв уьшин коьп яслар
Яслай янын бердилер.
Бас казыкта бар таслар
Бу затларды коьрдилер.
Буьгуьн, яслар суйгенде
Эске баьрин алайык.
Эстеликке тийген деп,
Суйимликти салайык.
Буьгуьн, яслар суйгенде
Аналарга каранъыз.
Коьрсенъ булыт тийгендей,
Не болды?—деп соранъыз
Етим калган балалар

Коьрсин сизде баласын.
Бир баласыз аналар
Коьрсин сизде баласын.
Согыстан сонъ тул хатын
Эрин сизден билсинлер.
Суюв берсин тек шатын,
Коьргенлер шат куьлсинлер.

VI

Бас коьтерип, кулак салып, суьйгенлер,
Эби келсе мени аьли тынъланъыз.
Коьп суьйгенлер согыс йылда куьйгенлер,
Оны сизге мен айтаман, анъланъыз.
Тынъла, ана, ак шаш ана, тынъла сен,
Коьп маьне бар суьйгенлердинъ соьзинде.
Тынъла ана! Ол соьзлерди анъла сен,
Сол соьзлерде яшар улынъ оьзи де.
О, суьйгенлер поэмадынъ артыннан
Ол куьйгенде мен оьзим де куьемен.
Суьйгенлердинъ энъ де уьйкен аты ман,
Дунья ман соьйлемеге суьемен.

Биринши поэмадынъ сонъы.

ИШТЕЛИГИ

Ятлавлар	9
урланган суьюв (поэма)	99

Гамзат Юсупович Аджигельдиев

УКРАДЕННАЯ ЛЮБОВЬ

На ногайском языке

Составитель Т. Акманбетов

Редактор А. Култаев

Художник С. Салаватов

Художественный редактор В. Арьков

Технический редактор С. Амирханова

Корректор С. Култаева

ИБ 1969

Сдано в набор 17.12.87, Подписано в
печать 15.02.88, Формат 60x90^{1/32}, Бума-
га тип. 3. Гарнитура «Литературная»,
Печать высокая. Усл. печ. л. 3.5. Усл. кр.
от. 3,62. Уч.-изд. л. 3.1. Тираж 500. Заказ
№ 87. Цена 30 коп.

Дагестанское книжное издательство
Государственного комитета Дагестанской
АССР по делам издательств, полиграфии
и книжной торговли

367025, Махачкала, ул. Маркова, 55.

Типография им. С. М. Кирова
Государственного комитета Дагестанской
АССР по делам издательств, полиграфии
и книжной торговли

367025, Махачкала, ул. Маркова, 51.

30 коп.

Гамзат Аджигельдиев
УКРАДЕННАЯ ЛЮБОВЬ

На ногайском языке